

Täysistunto

Keskiviikko 22.2.2023 klo 14.01—20.32

10. Hallituksen esitys eduskunnalle rakentamislaki ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 139/2022 vp

Lakialoite LA 49/2020 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 27/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 27/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu, valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Kosonen.

Keskustelu

17.17 **Hanna Kosonen kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Valiokunta puoltaa hallituksen esitystä rakentamislaki ja siihen liittyviksi laeiksi eräin muutoksin. Valiokunnan mietintö ei ole yksimielinen.

Rakentamislain uudistus on laaja kokonaisuus, johon liittyvät myös eduskunnan käsittelyssä olevat lait rakennetun ympäristön tietojärjestelmän kehittämisestä sekä rakentamisen suunnittelu- ja työnjohtotehtävissä toimivien henkilöiden pätevyyksien osoittamisesta. Maankäyttö- ja rakentamislain uudistusta valmisteltiin pitkään parlamentaarisesti, ja lausuntokierroksen jälkeen lait päätettiin eriyttää ja ottaa käsittelyyn rakentamista koskeva osuus. Tämä pohja valmistelulle oli toki haastava, koska maankäyttöpuoli liittyy kiinteästi rakentamislakiin.

Esityksestä ei järjestetty varsinaista lausuntokierrosta sen jälkeen, kun säännökset oli jaettu kahteen lakiehdotukseen. Puutteellinen lausuntokierros ja sidosryhmien heikko osallistaminen lainvalmistelun aikana johti siihen, että lakiehdotukseen on tehty valiokuntakäsittelyssä lukuisia muutoksia ja korjauksia.

Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan, että maankäyttö- ja rakennuslaista kumotaan rakentamista koskevat luvut ja lain nimike muutetaan alueidenkäyttölaiksi. Rakentamislain tavoitteena on parantaa sääntelyn vaikuttavuutta sekä mahdollistaa rakentamisen päätösten ja tietosisällön digitalisaatio. Suomi tavoittelee hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä ja hiilinegatiivisuutta 2040-luvulla. Rakennettu ympäristö tuottaa noin kolmannuksen ihmisen aiheuttamista kasvihuonekaasupäästöistä Suomessa. Tämä ehdotus tuo ilmastomuutoksen torjunnan ensi kertaa kattavasti osaksi rakentamislainsäädäntöä. Rakennusten on jatkossa täytettävä vaatimukset rakennuksen vähähiilisyydestä ja elinkaaresta. Ja näitä vaatimuksia tarkennetaan asetuksilla, jotka koskevat rakennuksen ilmastaselvitystä, materiaaliselostetta ja hiilijäljen raja-arvoja. Ja lakiin sisällytettäisiin velvoite ottaa nykyistä laajemmin huomioon rakennusten koko elinkaaren aikaiset päästöt sekä kestävä laatu.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2022 vp

Esityksen tavoitteena ei ole edistää rakennusten purkamista. Jatkossakin lähtökohtana pitää olla vanhan säilyttäminen ja korjaaminen. Lakiehdotuksessa mahdollistetaan ja kannustetaan korjaamaan rakennuksia aikakautensa mukaisesti ja välttämään eri aikakausien rakennustekniikoiden sekoittamista. Esityksessä purkumateriaali- ja rakennusjätteen selvityselvoite nostetaan lain tasolle.

Arvoisa puhemies! Esityksessä on luvitusta sujuvoittavia ja byrokratiaa vähentäviä kohtia. Päävastuullisen toteuttajan vastuuta koskevilla säännöksillä parannetaan rakentamisen laatua ja luvitusta sujuvoitetaan. Lakiesityksessä ehdotetaan säädettäväksi päävastuullisen toteuttajan vastuusta. Jos rakennushankkeeseen ryhtyvä ei nimeä päävastuullista toteuttajaa, hän vastaa itse päävastuullisen toteuttajan tehtävästä. Rakennusvalvonnan tehtävänä on valvoa, noudattaako päävastuullinen toteuttaja tehtäväänsä olennaisten teknisten vaatimusten täyttymisen suhteen.

Arvoisa puhemies! Rakennuslupa ja toimenpidelupa korvataan yhdellä rakentamisluvalla. Lisäksi lupaa edellyttävien rakentamishankkeiden kynnystä nostetaan. Rakentamislakiehdotuksessa asetetaan rakentamisluvulle yhteinen, koko Suomea koskeva pinta-alaraja, ja alle 30-neliöisen rakennuksen tai alle 50-neliöisen katoksen saa rakentaa ilman rakentamislupaa. Rakentamislupa ja toimenpidelupa korvattaisiin yhdellä lupamuodolla, rakentamisluvalla.

Arvoisa puhemies! Käyn nyt vielä läpi osan muutoksista, joita valiokunta teki runsaasti rakentamislain käsittelyn aikana.

Ensinnäkin valiokunta ehdottaa, että ehdotetut lait tulevat voimaan vuoden 2025 alusta eli vuotta myöhemmin kuin hallituksen esityksessä ehdotetaan. Tämä voimaantulon siirtäminen antaa ministeriölle paremmin aikaa valmistella huolellisesti, eri toimijoita kuunnellen näitä asetuksia, jotka tulevat vaikuttamaan aika paljonkin tämän lain käytännön toteutukseen.

Rakentamislaisissa täsmennetään rakennetun kerrosalan ylittämistä tietyissä tilanteissa, ja ehdotamme säännöstä täsmennettäväksi siten, että siitä käy ilmi yksiselitteisesti, että rakennettavaksi sallitun kerrosalan saa ylittää muun momentissa mainitun perusteen lisäksi väestönsuojan tai taloteknisten järjestelmien edellyttämän kuilun, hormin ja yleisiin tiloihin avautuvan teknisen tilan rakentamiseen tarvittavan pinta-alan verran. Tarkoituksena on, että jatkossakin sallittu rakennusala voidaan rakennushankkeessa ylittää jokaisen edellä mainitun tilan, ei pelkästään niistä jonkin, osalta.

Ympäristövaliokunta myös katsoi, että rakentamislaisissa voi olla joustoa tilojen käyttötarkoituksiin, jotta tilat voisivat yleensä olla käytössä, onpa sitten kyseessä liike- tai asuin-tila. Jäykät määräykset tilojen käyttötarkoituksissa pitävät tiloja pahimmillaan tyhjillään. Rakentamislakia ei sovelleta Puolustusvoimien kohteisiin miltei osin, eikä julkiseen valtakunnalliseen digitaaliseen tietojärjestelmään voida sisällyttää Puolustusvoimien rakennuskohteiden tietoja.

Valiokunta ei kannata hallituksen esitykseen sisältyvää oikaisuvaatimuksesta luopumisesta viranhaltijoiden tekemissä päätöksissä. Hallituksen esityksen mukaisesti suunnatusta oikaisuvaatimuksesta luovuttaisiin ja valitus suunnattaisiin suoraan hallinto-oikeuteen, mutta näin ei siis tule käymään. Erityisesti oikeusministeriö suhtautuu esitettyyn muutosehdotukseen erittäin pidättyvästi, koska tämä voisi lisätä taakkaa eri oikeusas-teissa ja pidentää käsittelyaikoja.

Arvoisa puhemies! Käyn sitten vielä lausumaehdotukset läpi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2022 vp

Lausunnoissa on ehdotettu, että kunnan tulee antaa rakentamislupaprosessia koskeva ajallinen palvelulupaus. Kunnat eivät tätä puoltaneet. Viranomaisella on hallintolain mukaan velvollisuus käsitellä asia ilman aiheetonta viivytystä. Valiokunta ehdottaa, että palvelulupauksen käyttöä kuitenkin pilotoidaan yhteistyössä kuntien kanssa ja saatujen kokemusten perusteella tehdään johtopäätöksiä palvelulupauksen laajemmasta käytöstä. Lausumaehdotuksena meillä on, että eduskunta edellyttää, että palvelulupauksen käyttöä pilotoidaan yhteistyössä kuntien kanssa ja saatujen kokemusten perusteella tehdään johtopäätöksiä palvelulupauksen laajemmasta käytöstä.

Sitten perustuslakivaliokunta korostaa tarvetta lakiehdotuksen vaikutusten ja toimeenpanon seurantaan sekä mahdollisten korjaavien lainsäädäntötoimien hallittua toteutusta. Ja perustuslakivaliokunta on lausunnossaan korostanut tarvetta seurata huolellisesti nyt ehdotetun sääntelyn vaikutuksia erityisesti perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. Perustuslakivaliokunnan tavoin ympäristövaliokunta pitää välttämättömänä, että valtioneuvosto ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin mahdollisesti havaittavien epäkohtien korjaamiseksi — tämä on siis sitä toista lausumaa. Ja lisäksi valiokunta katsoo talousvaliokunnan tavoin, että ehdotetun sääntelyn vaikutuksia lupaprosessien kestoon ja sujuvuuteen tulee seurata. Saatujen kokemusten pohjalta tulee poistaa lupaprosessista mahdollisia päällekkäisiä sääntelytaakkaa aiheuttavia selvityselvöityksiä. Ja tämä oli todellakin se toinen lausuma. Kaksi meillä näitä oli valiokunnassa.

Arvoisa herra puhemies! Vielä lopuksi haluan valiokuntamme puolesta todeta, että ympäristöministeriön tulee kiinnittää huomiota lainvalmistelun laatuun ja lainvalmisteluprosessia koskevan ohjeistuksen noudattamiseen. Ministeriöllä on valmisteluvastuu, jonka ei pitäisi hallituksen esityksenä siinä laajuudessa siirtyä valiokunnalle kuin tässä tapauksessa toteutui. Valiokunta pitää välttämättömänä, että alueiden käyttöä koskevien säännösten uudistus ja rakentamislain nojalla annetut asetukset valmistellaan huolellisesti ja osallistamalla siis sidosryhmät aidosti valmistelutyöhön.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Lohikoski poissa. — Edustaja Kivelä.

17.26 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Kun tämän kauden alussa hallitusneuvotteluissa neuvoteltiin maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksesta, me halusimme tuolloin viedä uudistuksen valmiiksi kokonaisuutena ja siten, että se rakentaa hiilineutraalia yhteiskuntaa ja parantaa rakentamisen laatua. Näitä tavoitteita halusimme toteuttaa pienentämällä rakentamisen, maankäytön ja liikenteen hiilijalanjälkeä ja tukemalla kestävästä yhdyskuntarakennetta. Lisäksi halusimme parantaa rakentamisen laatua sekä selkeyttää rakentamisen vastuita ja vähentää sisäilmaongelmia sekä niistä aiheutuvia terveyshaittoja. Energiatieteiden tutkimusta ja vähähiilisyyttä sitouduimme parantamaan olemassa olevassa rakennuskannassa. Uudistuksen päätavoitteiksi kirjattiin hiilineutraali yhteiskunta, luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen, rakentamisen laadun parantaminen ja digitalisaation edistäminen, yhdyskuntarakenteen sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden ohella.

Näitä tavoitteita halusimme toteuttaa käytännössä niin, että kuntien kaavamonopoli ja kaavahierarkia säilytetään, kaavaprosessin sujuvuutta edistetään ja kuntien maapolitiikkaa vahvistetaan. Kaavoituksen olisi perustuttava kattaviin vaikutusarvioihin. Alueidenkäytön laillisuuden valvonta säilyisi viranomaistoimintana vähintään nykytasolla. Ilmastokriisin torjunta huomioitaisiin niin kaavoituksessa, rakentamisessa kuin rakennuskannan ylläpidossa. Yhdyskuntarakenteen halusimme tukevan ilmastonmuutokseen sopeutumista sekä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2022 vp

suosivan kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä, erityisesti pääkaupunkiseudulla. Halusimme myös vaalia kulttuuriympäristöjä ja vahvistaa luonnon monimuotoisuutta myös kaupunkiympäristössä, kuten ekokriisin ratkaiseminen ja kestävän kaupunkielämäntavan luominen nykytiedon valossa vaativat.

Arvoisa puhemies! Maankäyttö- ja rakennuslain uudistaminen on ollut pitkä prosessi. Yli puolet tästä kaudesta MRL:ää yritettiin uudistaa kokonaisuutena hallitusohjelman kirjausten mukaan, sovittaen alueidenkäyttöä, rakentamista ja suunnittelua paremmin luonnon ja ilmaston asettamiin rajoihin. Vasemmisto olisi halunnut vahvistaa kunnan maapolitiikkaa, parantaa saamelaisten oikeuksia, vahvistaa viherrakennetta ja palauttaa ely-keskuksille mahdollisuuksia valvoa yleistä etua ympäristöasioissa, kuten hallitusohjelmaan-kin kirjasimme. No, porvaripuolueille tämä osoittautui vääräksi suunnaksi, ja valitettavasti se tarkoitti sitä, että ihmisten ja luonnon etua ei saatu edistettyä maankäytössä. Toisaalta meille oli selvää, että me emme tingi omista tavoitteistamme eikä ihmisten, julkisen vallan ja luonnon asemaa tulla heikentämään meidän vuorollamme. Näin ollen maankäytön uudistamisesta luovuttiin ja pystyimme jatkamaan ainoastaan rakentamispuolen kanssa.

Arvoisa puhemies! Uuden rakentamislain tavoitteena on parantaa sääntelyn vaikuttavuutta erityisesti ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi, kiertotalouden edistämiseksi sekä rakentamisen päätösten ja tietosisällön valtakunnallisen digitaalisuuden mahdollistamiseksi. Päävastuullisen toteuttajan vastuuta koskevilla uusilla säännöksillä tähdätään rakentamishankkeen laadukkaaseen toteutukseen. Rakentamista varten tarvittavien lupien rajausta täsmennetään ja lupavelvoitetta supistetaan esityksessä niin, että rakennuslupa ja toimenpidelupa korvataan yhdellä lupamuodolla, rakentamisluvalla, ja lupaa edellyttävien rakentamishankkeiden kynnystä nostetaan.

Rakentamisen ilmastopäästöjä hillitään esityksessä seuraavasti: Rakentamislupavaiheessa laadittaisiin ilmastaselvitys rakennuksen vähähiilisyydestä käyttäen hyväksi rakennuksen vähähiilisyyden arviointimenetelmää ja kansallista päästötietokantaa. Kiertotaloutta edistettäisiin korostamalla rakennukselta vaadittavia elinkaariominaisuuksia. Rakennus- ja purkumateriaalien hyödyntämistä vahvistettaisiin purkumateriaali- ja rakennusjätteselvityksellä. Toivon, että näillä uudistuksilla rakentamista ohjataan hallitusohjelmatavoitteidemme suuntaan, ympäristön kannalta kestäväksi elinkaari- ja purkumateriaalin hyödyntämissääntelyllä ja ihmisten etua puolustavaksi päävastuullisen toteuttajan vastuuta tarkemmin säätelemällä.

Rakentamisen päästöt ovat myös niin suuret, että ilmastotavoitteiden takia rakentamisen sääntely tulee päivittymään nähtävissä olevan lähitulevaisuuden aikana varmasti. Samoin rakentamisen ja asumisen yhteiskunnallinen ja sosiaalinen merkitys on niin suuri, että sääntelyä ja sen toimivuutta on tärkeä seurata siltäkin kantilta tarkoin.

Arvoisa puhemies! Vaikka kokonaisuudessa ja prosessissa on paljon parantamisen varaa, me saimme valiokunnassa vielä korjattua muutamia keskeisiä kohtia lakiesityksestä, ja itse toivon, että se palvelee tarkoitustaan ja ohjaa rakentamista kestävämpään suuntaan. Korjasimme esimerkiksi muutoksenhakua niin, että oikaisuvaatimusmenettely on ensisijainen tapa hakea muutosta. Tämä on viime vuosien oikeudenhoidon politiikan mukaista ja turvaa ihmisen oikeutta saada asiassaan viranomaisen toinen käsittely nopeasti. Ilman oikaisuvaatimusmenettelyä olisimme pelkästään ruuhkautuneiden tuomioistuinten varassa.

Tarkensimme myös purkamisen sääntelyä valiokuntakäsittelyvaiheessa. Purkamista alueella, jonka rakennuksista suurin osa on menettänyt arvonsa, rajoitetaan valiokunnan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2022 vp

tahdon mukaan niin, että purkamisen edellytyksenä on tällöin, että purkaminen johtaa merkittävään purkumateriaalien uudelleenkäyttöön tai kierrätykseen.

Myös poikkeamista muusta rakentamisen ja alueidenkäytön sääntelystä helpotettiin, mikäli rakennuksen tai sen osan käyttötarkoituksen muuttamisen poikkeamalla tarkoituksena on edistää vähähiilisyttä tai kiertotaloutta.

Arvoisa puhemies! On tärkeää varmistaa, että uusi rakentamislaki ja alueidenkäyttölaki toimivat yhteen. Myös uuden lain vaikutuksia ja toimivuutta on ehdottomasti tarpeen seurata nyt tarkkaan, jotta sitä voidaan edelleen korjata alan tarpeiden mukaan. Suunta kohti ympäristön kannalta kestävästä rakentamisesta on kuitenkin nyt otettu, eikä se tule muuttumaan mihinkään. Päinvastoin rakentamisen ja asumisen on kehityttävä jatkuvasti ympäristöä säästävämpään suuntaan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Multala.

17.33 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistus aloitettiin Sipilän hallituksen kaudella, ja silloin sen tavoitteena oli edistää maankäytön suunnittelun sujuvuutta, yksinkertaistaa lainsäädäntöä ja helpottaa luvitusta, jotta erilaisia rakennushankkeita, myös vihreän siirtymän mukaisia investointeja, saataisiin vauhditettua. Valitettavasti tällä hallituskaudella näistä alkuperäisistä tavoitteista luovuttiin ja tilalle tuotiin monia, sinänsä aivan erinomaisia, tavoitteita luonnon monimuotoisuuden vaalimisesta ja ympäristön huomioimisesta, mutta samanaikaisesti on todettava, että lainsäädäntö mutkistui merkittävästi. Sitä ei myöskään enää juuri kukaan ymmärtänyt, millä tavalla se on lopulta uudistumassa, ja sitten päädyttiin pirstomaan tämä lainsäädäntö kahteen osaan.

Nyt meillä on siis käytettävissämme täällä ja käsittelyssä rakentamislaki, joka siis käsittelee nyt tätä rakentamisosiota — alueiden käyttö jäi nyt tällä kertaa uudistusta odottamaan. Alueiden käytön uudistaminen olisi kuitenkin tarpeen, jotta näihin lainsäädännön alkuperäisiin tavoitteisiin voitaisiin päästä. Nyt kun ympäristövaliokunta aikamoisella kiireellä tässä loppuvaiheessa tätä laajaa asiaa käsittelee ja mietinnön valmiiksi sai, on todella tarpeen, että tästä, kuten valiokunnan puheenjohtaja totesi, lähetetään myös terveiset ministeriön suuntaan. Tämän lain valmistelu ei todellakaan täyttänyt hyvälle lainsäädäntövalmistelulle asetettuja tavoitteita ja kriteereitä. Sen lisäksi, että tämän ensimmäisen lausuntokierroksen jälkeen, jolloin kyse oli vielä myös alueiden käytöstä, tuli täysi tyrmäys ja iso osa lausunnonantajista pyysi valmistelemaan koko lainsäädännön uudestaan, niin sen jälkeen, kun tästä päätettiin tämä alueiden käyttö irrottaa ja jättää uudistamatta, oli kommenttikierros vain muutamien viikkojen pituinen, ja käytännössä tämä sidosryhmäkuuleminen jäi siis kokonaan tekemättä. Sen vuoksi on ymmärrettävää, että valiokunnan jäsenten ja myös varajäsenten saamat yhteydenotot ovat olleet hyvinkin runsaita ja huoli on ollut suurta, kun on pohdittu sitä, mitäköhän sieltä valiokunnasta nyt lopulta ulos tulee.

Arvoisa puhemies! Se on sanottava valiokunnan eduksi, että kovasti yritettiin tehdä töitä, että edes ne pahimmat virheet sieltä poistettaisiin. Muun muassa poistettiin yritys poistaa oikaisuvaatimuksen käyttö kunnilta, mikä olisi johtanut aivan varmasti hallinto-oikeuksien ruuhkautumiseen, ja kun tiedämme, että nyt jo hallinto-oikeuksissa on aika kovat käsittelyjonot, se olisi ollut aivan hölmöä suoraan sanottuna, jos tähän olisi päädytty, ja tämän valiokunta onneksi korjasi. Sen sijaan valiokunta ei korjannut sitä, mikä viime kaudella muutettiin, eli nyt tässä laissa palautetaan lisää valitusmahdollisuuksia, mikä siis voi hidastaa merkittävästikin erilaisia rakentamishankkeita.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2022 vp

Arvoisa puhemies! Se, minkä vuoksi myös tämän lain uudistaminen kokonaisuutena olisi ollut hyvin tärkeää, on se, että nyt jää todennäköisesti melko paljon sellaisia kohtia, joissa tällaiset viittaukset ja laintulkinnat saattavat aiheuttaa melkoista päänvaivaa, kun tätä nyt ensimmäistä kertaa lähdetään soveltamaan. Kuitenkin on hyvä huomata se muutos, jonka valiokunta myös tähän lainsäädäntöön teki, eli tämän lain voimaantuloaika pidennettiin siitä alun perin tavoitellusta, ja nyt onneksi on myös tulevilla hallituksilla aikaa korjata niitä mahdollisia puutteita — ei vain mahdollisia vaan hyvin selkeitä puutteita, joita tähän lainsäädäntöön jäi.

Arvoisa puhemies! Toivottavasti enää jatkossa emme näe näin laajoissa lainsäädäntöuudistuksissa tällaista valmistelua, jossa jätetään myös huomiotta ja kuulematta sidosryhmiä, ja toisaalta kun tätä uudistusta valmisteltiin parlamentaarisesti, silloin olisi toivottavaa myös, että parlamentaarisesti sitä vietäisiin eteenpäin. Nythän näin ei käynyt, ja itse asiassa se lausuntokierrokselle silloin lähtenyt versio oli myös hallituspuolueiden sisäisesti riittävä, niin sanottu virkamiesversio. Tämän lain valmistelussa ollaan siis nähty hyvin poikkeuksellisia käytäntöjä, mitä normaalisti ei tapahdu, ja tästä eduskuntaan tulleesta päätöksestä nyt sitten jää nähtäväksi, kuinka hyvin sitä voidaan soveltaa. Hyviä tavoitteita, mutta saa nähdä, toimiiko tämä laki nyt niiden tavoitteiden suuntaisesti vai jopa niitä tavoitteita vastaan.

Arvoisa puhemies! Tulemme myöhemmässä vaiheessa esittämään tämän lain hylkäämistä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Talvitie poissa. — Edustaja Sirén.

17.38 Saara-Sofia Sirén kok: Arvoisa puhemies! Lähtökohtana oli kokonaisuudistus maankäyttö- ja rakennuslakiin, ja se aloitettiin viime kauden puolella parlamentaarisesti. Parlamentaarinen työskentely oli huolellista, mutta hallitus päätti olla hyödyntämättä tämän työskentelyn aikaansaannoksia ja toi ihan oman esityksensä, jossa oli erilainen sisältö tavoitteista lähtien. Tämä hallituksen esitys sai poikkeuksellista murskakritiikkiä ja kaatui, kuten aikaisemmissa puheenvuoroissa kuultiin.

Mutta tästä murskakritiikkiä saaneesta ja kaatuneesta esityksestä hallitus päätti irrottaa rakentamista koskevan osan omaksi ehdotukseksi, jonka se toi eduskuntaan. Lisäksi, niin kuin valiokunta mietinnössään toteaa, olisi ollut tarkoituksenmukaista käsitellä kaavoitusta koskevat säännökset ensin ja uudistaa vasta sen jälkeen rakentamista, koska rakentaminen perustuu tälle kaavoitukselle. Joka tapauksessa hallitus toi oman esityksensä ilman sidosryhmäkuulemisia eduskuntaan. Näin ollen tässä valmistelussa hallitus ei siis noudattanut lainvalmisteluprosessin ohjeistusta. Puutteelliset kuulemiset ja myös puutteelliset vaikutusarviot — nämä eivät ole hyvät lähtökohdat asianmukaiselle lainsäädäntötyölle.

Esitys on siis valmisteltu puutteellisesti ja ilmeisellä kiireellä. Sitä on täällä eduskunnassa jouduttu parantelemaan, muuttamaan, korjaamaan poikkeuksellisen paljon. Ympäristövaliokunnassa on tehty poikkeuksellinen määrä pykälämuutoksia tähän hallituksen esitykseen. Näiden valiokunnassa tehtyjen muutosten myötä esitys on parantunut jonkin verran ja sisältää myös hyviä ja perusteltuja asioita, mutta koska lähtökohdat tälle lainsäädännölle olivat niin heikot, ei kovallakaan työllä täällä eduskunnan päässä ole mahdollista saada hyvää ja tarkoituksenmukaista, laadukasta, toimivaa lainsäädäntöä aikaiseksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2022 vp

Arvoisa puhemies! Rakentamislaki lisää velvoitteita kunnille, se lisää niin hallinnollista kuin taloudellista taakkaa kunnille. Esitys ei myöskään huomioi sitä, miten kunnat voivat tulla näistä lain myötä tulevista uusista velvoitteistaan selviämään. Eduskunnassa todellakin tehtiin merkittävä määrä muutoksia hallituksen alkuperäiseen esitykseen, mutta esimerkiksi valitusoikeutta koskevia tulkinnanvaraisia pykäläiä eduskuntakäsittelyssä ei muutettu. Tämän johdosta valitusoikeus tulee laajenemaan ja tulemme näkemään lisääntyviä määriä valituksia. Tämä uhkaa hidastaa rakennuslupien käsittelyä ja viivästyttää hankkeiden käynnistymistä — päinvastoin siis kuin mikä lainsäädännön tavoitteena tulisi olla. Huomionarvoista on, että viime kaudella, pääministeri Sipilän johtamalla hallituskaudella, tehtiin lupaprosessien sujuvoittamiseksi sellaisia muutoksia, joissa tämän hallituksen toimesta tällä esityksellä nyt otetaan taka-askeleita.

Arvoisa puhemies! Tämä lainsäädäntö ei ole valmisteltu asianmukaisesti, sen vaikutuksia ei ole arvioitu asianmukaisesti, lain toimeenpanoon ja tulkintoihin liittyy merkittäviä epävarmuuksia. On vaikeaa nähdä, miksi hallitus halusi kiireellä vielä näin tämän vaalikauden loppumetreillä näistä lähtökohdista viedä tämän lakiesityksen läpi. Lainsäädäntö tulisi valmistella tarkoituksenmukaisessa järjestyksessä ja aikataulussa sekä luonnollisesti olemassa olevia lainsäädäntöprosessin ohjeistuksia noudattaen ja kunnioittaen, huolellisesti, sidosryhmiä kuullen ja vaikutukset asianmukaisesti arvioiden.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä esittää näiden lakiehdotusten hylkäämistä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Elo.

17.43 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Nykyinen rakentamisen tapamme ei ole kestävä. Rakennettu ympäristö tuottaa yli kolmanneksen Suomen kasvihuonekaasupäästöistä. Rakentaminen kuluttaa valtavasti luonnonvaroja ja tuottaa suuria määriä jätettä. Aivan liian moni rakennus päättyy ennen aikojaan purkuun heikon kunnon, huonon sisäilman tai sen takia, että rakennus ei vastaa alkuperäistä käyttötarkoitusta ja purkaminen tulee halvemmaksi kuin rakennuksen käyttötarkoituksen muutos — uusi purkujäte kuskataan kaatopaikalle.

Uusi rakentamislaki tuo ilmastonmuutoksen torjunnan ensi kertaa kattavaksi osaksi rakentamislainsäädäntöä ja vastaa näihin nykyisiin ongelmiin. Rakentamista ohjataan vähähiiliseksi, ja ilmastovaikutukset huomioidaan koko elinkaaren ajalta, aina suunnittelusta rakentamiseen, käyttöön, ylläpitoon ja purkamiseen, ja tämä on se syy, miksi tätä esitystä nyt viedään eteenpäin.

Ilmastonmuutoksen torjunnan kannalta laissa on uutena merkittävänä vaatimuksena rakennusten hiilijalanjäljen ja -kädenjäljen eli haitallisten ja hyödyllisten ilmastovaikutusten raportointi. Tavoitteena on ohjata rakennusten hiilijalanjälkeä määrittelemällä sille raja-arvot, jotka eivät saa ylittyä. Kiertotalous otetaan vahvasti kaiken rakentamisen lähtökohdaksi. Rakennukset on suunniteltava pitkäikäisiksi, muunneltaviksi ja korjattaviksi. Kun rakennus tulee elinkaarensa päähän, tavoitteena on pitää rakennusmateriaalit kierrossa mahdollisimman pitkään. Näin säästetään luonnonvaroja ja energiaa sekä vähennetään syntyvän jätteen määrää. Kiertotalouden edistämistä tukevat lain sisältämät uudet vaatimukset rakentamisen vähähiilisyydestä, rakennusten elinkaariominaisuuksista sekä rakennus- ja purkumateriaaliselvityksestä — nämä sitä siis jo tukevat.

Arvoisa puhemies! Vaikka rakentamislaki ohjaa purkujätteen hyötykäyttöön, se ei kannusta rakennusten purkamiseen. Purkamisen edellytyksenä on, että purkaminen ei saa hai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2022 vp

tata kaavoitusta, kaavan toteuttamista tai alueiden käytön muuta järjestämistä. Tähän tehtiin valiokunnassa yksi poikkeus, eli alueilla, joilla rakennuksille ei välttämättä löydy enää käyttöä yksittäiselle rakennukselle, olisi mahdollista saada purkamislupa, jos purkaminen johtaa merkittävään materiaalien uudelleenkäyttöön, mutta olennaista on, että rakennetun ympäristön suojelemistavoitteet eivät näissä poikkeustilanteissakaan saa vaarantua. On tärkeää, että tällä hallituksen esityksellä kulttuuriperinnön ja vanhojen rakennusten suojelua vaalitaan. Uuden rakentamislain myötä kulttuuriympäristöt on huomioitava myös haja-asutusalueilla, kun nykyinen maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää niiden huomioimista vain suunnittelutarvealueilla.

Vihreille on ollut tärkeää rakentamisen laadun parantaminen lain tasolla. Tästä saimme kirjauksen hallitusohjelmaan, ja tätä on myös tässä laissa viety eteenpäin. Rakentamisen laatua parannetaan selkiyttämällä vastuukysymyksiä siten, että vastuu rakentamishankkeen toteutuksen kokonaisuudesta osoitetaan päävastuulliselle toteuttajalle. Hankkeeseen ryhtyvä voi nimetä rakennusvalvonnalle päävastuullisen toteuttajan tai kantaa vastuun itse. Näin pyritään varmistamaan, että virheiden sattuessa löytyy vastuunkantaja. Hankkeen osapuolten on tehtävä yhteistyötä rakentamisen laadun parantamiseksi ja luotava edellytykset hankkeen laadukkaalle toteuttamiselle. Tätä kohtaa on kyllä hiottu valmistelun kuluessa myös sidosryhmien kanssa.

Arvoisa puhemies! On paljon kritisoitu sitä, että rakentamislaki tuodaan hyväksyttäväksi irrallaan alueiden käytöstä, ja täytyy todeta, että olin itsekkin pettynyt siihen, että tähän ratkaisuun päädyttiin. Kuitenkin oikeusministeriö piti kaavoitus- ja rakentamislakia liian suurena kokonaisuutena vietäväksi eteenpäin kerralla, ja tämä oli yksi syy, miksi tähän ratkaisuun päädyttiin.

Se, että rakentamisen lain puolta nyt viedään eteenpäin, on tärkeää, koska rakentamisen päästöjen vähentämiseksi nyt esitettävät parannukset on kriittistä saada vietyä lainsäädäntöön. Tietopohja ja menetelmät puuttua rakentamisen päästöihin ovat kehittyneet paljon viime vuosien aikana, ja nämä kehityskulut on tarpeen huomioida myös lainsäädännön tasolla.

On tärkeää, että lainsäädännön uudistukset valmistellaan avoimesti ja laajasti eri intressitahot osallistaen. Tästä on täällä käytetty puheenvuoroja, ja täytyy todeta, että tämän prosessin osalta se ei valitettavasti kaikilta osin onnistunut parhaalla mahdollisella tavalla. Ja valiokunnalle myös jäi tässä kohtuuttoman suuri työ lain korjailuun, mikä näkyi tänä haasteena tässä viime metreillä. Valiokunnan puheenjohtajakin tätä kyllä tässä osaltaan kuvasi. Mutta tämä laki on tärkeää nyt viedä maaliin nimenomaan, jotta me saadaan rakentamisen ilmastovaikutuksia pienennettyä, ja sitä tällä lakiesityksellä selkeästi tehdään.

On totta, että tässä oli rajapintaa tähän alueiden käytön puoleen liittyen, ja onkin tärkeää seurata nyt ja tehdä huolellista arviointia tämän lain osalta. Pidän myös tärkeänä, että on sitten mahdollisuutta ja valmiutta tarkastella tehtyjä ratkaisuja, jos ne siinä alueiden käytön rajapinnassa osoittautuvat haastaviksi. Toivon, että tätä alueiden käytön puolta myös sitten osaltaan uudistetaan — toki niiden tavoitteiden pohjalta, joita hallitusohjelmaan kirjattiin ja jotka olivat hyviä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Pitko, olkaa hyvä.

17.49 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Rakentamislaki on tärkeä lakipaketti rakentamisen hallinnon modernisoinniksi. Tätä lakia on verrattu jopa sote-uudistukseen, niin mer-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2022 vp

kittävä se on kokoluokaltaan, ja tästä mietinnön pinkasta näkeekin, kuinka ison työn myös valiokunta on sen eteen joutunut tekemään.

Rakentaminen on päästöjä, taloutta, omistamista ja kulttuurihistoriaa, mutta se on myös keskeinen osa jokaisen meidän ihmisen elämää. Rakennetulla ympäristöllä on vaikutus elämänlaatuun, ja se myös ohjaa meidän elämäntapavalintoja. Tätä kaikkea ei säädellä vain rakentamislaitilla, vaan kiinteä yhteys siihen on myös muun muassa maankäytöllä ja liikenteen suunnittelulla. Olen hieman huolissani ja vähän pettynytkin siitä, että nämä kaksi lakia, maankäyttö- ja rakennuslaki, on nyt erotettu, ja toivon syvästi, että ne eivät kuitenkaan ala elämään omaa elämää, jossa toinen johtaa toiseen suuntaan ja toinen vie toiseen.

Tässä laissa on onnistuttu ottamaan hyviä askeleita erityisesti hallinnon sujuvoittamiseksi, ilmastovaikutusten tunnistamiseksi ja myös digitaalisuuden ja rakentamisen vastuuden osalta. Merkittävä uudistus on myös rakennusten elinkaariominaisuuksien huomioiminen. Paljon on esitetty kritiikkiä erityisesti rakentamisen purkamisen helpottamiseksi. Siihen valiokunta on kuitenkin mietinnössään pyrkinyt vastaamaan. Pidän tärkeänä, että näitä muutoksia seurataan ja tarvittaessa eduskuntaan tuodaan myös korjauspaketti, jos jokin pykälä ei toteuta tarkoitustaan.

Purkamisen laajuuteen ja rakennusten lyhyeen elinikään on viime vuosina havahduttu suuresti. Törmään kuntapäättäjänä harva se valtuuston kokous siihen, että ehdotetaan asemakaavassa korvattavaksi uudisrakennuksella rakennushistoriallisesti merkittävää, reilusti alle 100-vuotiasta rakennusta. Syynä on aina se, että uuden rakentamisen hinta on edullisempi kuin vanhan korjaaminen, vaikka teknisesti se olisikin tehtävissä. Tämä on aivan kestävämpi, kun mietimme meidän kulttuurihistorian säilymistä tai tavoitetta vähentää neitseellisten materiaalien käyttöä. Rakennusosien kiertotaloutta ei Suomessa juuri ole, ja rakennustenkin ikä on varsin lyhyt. Toivon, että saamme tällä lailla parannuksia tähän. Mutta olen kyllä vakuuttunut, että myös lisäohjausta sen suhteen tullaan tarvitsemaan, jotta me pystytään säilyttämään niitä rakennushistoriallisesti merkittäviä kohteita mutta myös lisäämään rakennusten kiertotaloutta, niin rakennusosien kuin kaikkien materiaalien ja rakennusten elinkaarta.

Haluan tuoda esille huoleni osajapulasta rakentamisen alalla. Hyvät tavoitteet tarvitsevat toteutuakseen ammattilaisia, kiinteistöalan osaajia, insinöörejä ja arkkitehtejä. Haluan huomauttaa, että Suomessa on itse asiassa varsin vähän arkkitehtejä. Hyvä vertaus on Tanskaan, jossa on lähes kolme kertaa enemmän arkkitehtejä kuin Suomessa. Suomessa arkkitehteistä on jo nyt suuri pula, ja eläköitymisen myötä tilanne on vain pahentumassa. Myös monista erikoissuunnittelijoista, kuten rakennesuunnittelijoista, on huutava pula. Tällä kaudella lisätyt aloituspaikat eivät ratkaise kuitenkaan tätä tilannetta, vaan siihen tarvitaan suurempia ratkaisuja. Tanskassa esimerkiksi on lisätty merkittävästi arkkitehtikoulutusta, ja silti edelleen siellä arkkitehteillä on käytännössä täystyöllisyys, kuten Suomesakin tällä hetkellä. Näen, että meillä olisi varaa ja velvollisuuskin lisätä arkkitehtien lukumäärää todella reilustikin. Arkkitehtuuri voi olla muutakin kuin perinteistä rakentamisen suunnittelua Suomessa, kuten Tanska on tehnyt siitä myös merkittävän vientituotteen.

Arvoisa puhemies! Rakentamisella on suuri merkitys laaja-alaisesti ihmisten hyvinvointiin. Erityisesti asuntorakentamisessa olemme nähneet viimeisen vuosikymmenen aikana merkittävän muutoksen, ja harva se viikko myös lehdistä saamme lukea kritiikistä uutta asutosuunnittelua kohtaan, kuten ikkunattomista makuuhuoneista ja syvistä yhteen suuntaan avautuvista huoneistoista. Pidän tärkeänä, että meillä olisi Suomessa jonkinlainen laaja-alainen asumisen ja rakentamisen asiantuntijapaneeli, joka voisi meille tutkimustietoa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2022 vp

keräten arvioida näiden ratkaisuiden toimivuutta, jotta emme arvostelisi tai arvioisi niitä pelkästään omien asumispreferenssiemme mukaan, mitkä ovat hyvin henkilökohtaisia ja myös eroavat toisistaan, vaan olisi myös sellainen asiantuntijapaneeli, joka voisi antaa myös politiikkasuosituksia lainsäädännön parantamiseksi.

Arvoisa puhemies! Tämä laki on tosiaan iso paketti, ja itse olen sitä mieltä, että se kannattaa laittaa toteutukseen. Se on parannus, mutta myös sen vaikutuksia tulee seurata tarkasti.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Sjöblom, olkaa hyvä.

17.54 Ruut Sjöblom kok: Arvoisa puhemies! Rakentamista rajoittavia ja vaikeuttavia määräyksiä ja sääntelyä tulisi keventää ja järkevöittää, ei hankaloittaa eikä lisätä byrokratiaa ja sääntelyä entisestään. Nyt jatkossa esimerkiksi jokaisesta rakennuksesta, myös omakotitalosta, tulee tehdä luvanhakuvaiheessa ilmastaselvitys. Kuitenkaan selvitykselle ei ole selkeitä mittareita. On selvää, että rakentamisessa tulee huomioida kestävyys ja laadukkuus, ja ideaali olisi rakentaa mahdollisimman pitkäikäisiä ja kestäviä rakennuksia. Lisäksi kiertotalouden edistäminen ja hiilineutraaliustavoitteet ovat erittäin tärkeitä, mutta kaikenlainen byrokratian lisääminen jo valmiiksi byrokraattisissa ja hankalissa lupahakemusprosesseissa on todella huono kannustin. Lisäksi kaikki byrokratian lisääminen lisää sekä luvanhakijan taakkaa että myös kuntien ja kaupunkien taakkaa, eikä esityksessä ole huomioitu, miten kunnat ja kaupungit tulevat näistä uusista velvoitteistaan selviytymään.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Holopainen Mari, olkaa hyvä.

17.55 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Rakentamislaki on varsin iso kokonaisuus, ja todellakin seurasimme tarkkaan myös alueiden käyttöä koskevaa kokonaisuutta, jonka aiemmin piti myös edetä tämän yhteydessä.

On selvää, että tässä on ollut myös puolueiden välisiä intressiristiriitoja. Minä en ole kuullut esimerkiksi kokoomukselta, minkälaisia tavoitteita sisällöllisesti teillä olisi ollut lain osalta, vaan olen kuullut enemmän kritiikkiä tätä prosessia kohtaan. Se prosessikritiikki varmasti on monilta osin ihan paikallaan, mutta tässä on tuotu esiin, että byrokratiaa on Sipilän kaudella helpotettu. Itse en pidä näitä tavoitteita, jos oikein ymmärrän tavoitteenne, välttämättä aina hyvinä. Meillä on jo nyt paljon esimerkkejä siitä, kuinka itse asiassa rakentamista ei riittävästi ohjata kestäväan suuntaan. Meillä on esimerkkejä, joissa rakentamisen laatu on luokattoman huonoa ja korjauksia joudutaan tekemään uudisrakennukseen hyvin nopeasti.

Me tarvitaan kestävämpään ja myöskin laadukkaampaan rakentamiseen ohjaavaa lainsäädäntöä. Meidän tulee tunnistaa paremmin, että rakentaminen ja arkkitehtuuri ovat myös Suomen etu ja kilpailuvaltti. Sillä, kuinka viihtyisä ympäristö meillä on, on aivan suora taloudellinen vaikutus myös kaupunkeihin. Rakennushistoriaa pitäisi kunnioittaa. Meillä on hyvin vähän suojeltuja rakennuksia Suomessa, ja nyt on todella kiireellistä arvioida tätä isoa rakennuskantaa, jota on rakennettu 60-luvulta lähtien. Tässä ovat ne pahimmat ongelmakohdat nyt. Näyttää siltä, että monessa kaupungissa ovat toteutumassa purkuvirheet, jollaisia on harmiteltu jälkikäteen, kun niitä on aiemminkin tehty. On vaikeampi nähdä sen rakennuskannan arvoa, joka on meitä lähempänä, mutta kuitenkin tässäkin jo puhutaan monesta vuosikymmenestä taaksepäin, ja silti näitä purkupäätöksiä tehdään. Uusi arkkiteh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2022 vp

tuuripoliittinen ohjelma lähti siitä, että korjaamisen pitäisi aina olla ensisijainen vaihtoehto. Olen hieman pettynyt tähän rakentamislakiin juuri tästä näkökulmasta, että me ei ohjata siinä riittävästi huomioimaan kulttuuriperintöä, ei ehkä tehdä heikennyksiäkään, mutta olisi voinut vielä paremmin huomioida sen, että meidän kannattaa kannustaa korjaamaan ja ylläpitämään myös arvokasta rakennuskantaa. Vaikka se ei aina olisi sen rakennuttajan intressi, [Puhemies koputtaa] se voi olla yhteiskunnan intressi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kankaanniemi, olkaa hyvä.

17.59 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Tällä vaalikaudella ympäristöministeriössä valmistellut lakiesitykset ovat olleet erittäin huonosti valmisteltuja kautta linjan. En ole ympäristövaliokunnan jäsen, mutta olen sitten näihin valmisteluihin sen verran perehtynyt eri näkökulmista, että näin voi sanoa.

Tässäkin rakentamislain uudistuksessa johtava ajatus on ilmastomuutoksen vastustaminen ja sitä kautta byrokratian lisääminen ja rakennuskustannusten kasvattaminen ja hankkeiden liikkeelle saannin hidastaminen. Tuntuu, että ne ovat jopa tarkoituksellisia, eli hanke on puhtaasti ideologinen. Maankäyttö- ja rakennuslaki, joka on 90-luvun lopulta voimassa ollut — olin silloin ympäristövaliokunnassa, kun sitä käsiteltiin, ja siinä käytiin kovaa väantöä sisällöstä ja sinne jäi kohtia, jotka olisi pitänyt silloin jo tehdä sujuvammaksi ja sellaiseksi, että kustannuksia olisi voitu hillitä ja rakentajia palvella paremmin, mutta näin ei käynyt, eli tarvetta uudistamiselle on. Tämän hallituksen esityksen — se taisi olla rakentamis- ja kaavoituslaki, millä nimellä lähdettiin liikkeelle — Kuntaliiton hallituksessa jouduimme tyrmäämään aivan täydellisesti, koska se oli todella huonosti valmisteltu, ja niin se sitten jaettiin kahtia, ja nyt meillä on tämä rakentamisosuus tässä, ja varmaan on niin kuin tässä edellä on todettu, että olisi pitänyt mennä se kaavoitus edellä ja tämä sitten vasta jäljessä. No, tässä olemme nyt kuitenkin. Meillä on tämä paketti — tässä taitaa olla 61 lainmuutosta eli valtava paketti, toki suuri osa on ihan teknisiä muutoksia, mutta kuitenkin valtava paketti — joka on äärettömän tärkeä monella tavalla rakentajille ja kunnille erityisesti, ja tässä jossakin määrin lisätään byrokratiaa tämän ilmastopolitiikan takia tai siitä näkökohdasta, ja sitten myös muutetaan valitusmahdollisuuksia ja niin edelleen.

Perussuomalaisten ympäristövaliokunnan valiokuntaryhmä on jättänyt vastalauseen, jossa tämä esitetään hylättäväksi, ja sille on todella perusteluita eli nimenomaan tämä kustannusten nousu ja muutamat muut tekijät.

Hyvin mielenkiintoinen on, herra puhemies, tämä tänään Kuntaliiton asiantuntija Paula Mäenpään Kuntaliiton nettisivuilla julkaisema arvio tästä. Otsikko on: ”Rakentamislain mietintö sujuvoittaa kaavan vastaista asumista” — siis sujuvoittaa kaavan vastaista asumista. Ja hän tässä kirjoituksessaan toteaa: ”Ympäristövaliokunnassa on tehty muutos lakiesityksestä poikkeamista koskevaan säännökseen. Muutoksen tarkoituksena on helpottaa asumisen käyttötarkoituksimuutoksia asemakaava-alueilla. Käytännössä kunnan harkintavaltaan poikkeamisasioissa puututaan, kun kyse on asumisen sijoittamisesta kaavan vastaisesti. Kunta voisi määrätä poikkeamislupaan ehtoja, mutta ei voisi oikeusharkintaperusteella evätä haettua käyttötarkoituksen muutosta koskevaa poikkeamishakemusta kaavoitukselle aiheutuvan haitan tai rakentamisen merkittävyyden perusteella.” Hän ottaa esimerkin tässä: ”Esimerkiksi Helsingin keskustan toimisto- ja myymälätilat voisi muuttaa poikkeamisluvun asuinkäyttöön. Keskustojen lisäksi käyttötarkoituksen muutos olisi mahdollinen missä tahansa. Muuten erilaisilla työpaikka-alueilla sekä teollisuus- ja varas-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2022 vp

toalueilla, kunhan asuinrakennusta koskevat rakentamismääräykset ja muut lupaedellytykset täyttyvät.” Edelleen Paula Mäenpää toteaa: ”Muutos romuttaa kaavoituksen tehtävän eri toimintojen yhteensovittajana asemakaava-alueilla. Kuntien kannalta säännös olisi tullut kirjoittaa toisin. Jos käyttötarkoituksen muutos asumiseen on tarve käsitellä poikkeamislavin nykyistä sujuvammin, säännökseen tulisi kirjoittaa vähintään vaatimus alueen soveltuvuudesta asumiseen.” Sitten hän käy muutamia muita asioita läpi ja toteaa tästä 30 neliön luparajasta, kynnyksestä, että kun sitä ei ole, ”alle 30 neliön toimisto-, majoitus- ja saunarakennuksista puuttuisivat jatkossa tiedot. Todennäköisesti näiden rakennusten tiedot tulisivat puuttumaan myös kiinteistöverotuksen piiristä.” Tällaisia vaikutuksia valiokunta ei ole ottanut huomioon. Se kertoo siitä, että valmistelu, vaikka valiokunnassa tämä oli lähes puolitoista vuotta, on ollut puutteellinen, ja ehdotus lähtökohdiltaan oli kelvoton.

Sitten Paula Mäenpää vielä toteaa tästä oikaisuvaatimuksesta: ”Oikaisuvaatimuksen säilyminen lainsäädännössä oli tavoiteltu muutos sillä edellytyksellä, että oikaisuvaatimuksen aika olisi nykyisen maankäyttö- ja rakennuslain mukainen 14 vuorokautta. Nyt mietintöön muutetussa esityksessä noudatetaan hallintolain määräaikoja, jolloin oikaisuvaatimus tulee tehdä 30 päivässä. Tämä tulee hidastamaan rakentamisen aloittamista. Sujuvoittamisen sijaan asiat pitkittyvät.” Positiivisena hän näkee, että tämä esitetään tulevaisuuteen voimaan vasta 1.1.2025, mutta sehän ei paljon muuta tämän puutteita ja virheitä ja hankaluuksia, jotka ovat sekä rakentajille että kunnille konkretiaa, jos tämä esitys menee läpi. Siksi, puhemies, tulemme toisessa käsittelyssä esittämään mietinnön hylkäämistä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Talvitie, olkaa hyvä.

18.06 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Käsittelemme tosiaan rakentamislain muutosta. Alkuun hieman historiaa, millä pohjalla tähän lähdettiin viime kaudelta, sitten asiaa valiokuntakäsittelystä ja valiokunnan yhteisistä toteamuksista, muun muassa oikaisuvaatimusmenettelyn poistosta ja muutamista pykälistä, ja sitten perusteluja siitä, miksi tämä lakiesitys olisi ollut parempi hylätä:

Arvoisa puhemies! Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistus käynnistettiin parlamentarisesti keväällä 2018. Uudistuksen tavoitteet lähtivät sujuvoittavuudesta ja selkeyttämisestä, kasvun edellytyksistä ja mahdollisuuksien luomisesta. Rinteen—Marinin hallitusohjelman myötä tavoitteet muuttuivat. Sääntelyn sujuvoittamisen uudistus vaihtui lisäsääntelyyn, ja lausunnoilla ollut ehdotus sai murskakritiikkiä, ja itse asiassa se esityshän, joka oli lausunnoilla, kaatui. Se ei edes eduskuntaan edennyt. [Toimi Kankaanniemi: Näin kävi!] Esitys oli huonosti valmisteltu ja tehtiin sivuuttaen sidosryhmien näkemykset. Tämä on ollut hallinnollisesti kallis prosessi: satoja ellei tuhansia suomalaisia asiantuntijoita on ollut erilaisissa verkostotilaisuuksissa ja Teamseissa ja muissa, ja miten Marinin hallitus tähän suhtautui, niin tämä kokonaan sivuutettiin ja tehtiin aivan erilainen esitys.

Suunnan piti olla siis aivan päinvastainen kuin se tästä oli. Hallitus päätti edistää tätä kokonaisuutta irrotetuin osin, eli rakentamisen sääntelyn kokonaisuus on meillä tänään käsittelyssä, ja alueidenkäytöstä me emme tiedä, minkälainen hallituksen esitys siitä olisi ollut edes valmisteilla, ja on valitettavaa, että käsittelemme rakentamislakia niin, että emme edes tiedä, minkälainen alueidenkäytön laista tulee.

Täällä on paljon lisävelvoitteita, esimerkiksi jokaisesta rakennuksesta on tehtävä ilmasotoselvitys. Tämä tarkoittaa myös omakotitaloja. Sille ei ole mitään tutkimustietopohjaa eikä mittareita, mutta se kaikilta vaaditaan. Paljon on myös asioita, joita asetuksilla käy-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2022 vp

tännössä tullaan vasta sitten viitoittamaan, miten ne asiat etenevät. Valiokunta totesikin, että tämä asetuksien valmistelu on nyt aidosti ja oikeasti tehtävä sidosryhmien kanssa yhteisesti, niin että alan asiantuntijoita kuullaan.

Hallitus esitti siis oikaisuvaatimusmenettelyn poistamista kokonaan. Tämä olisi siis tarkoittanut sitä, että oikaisuvaatimuksen sijaan hankkeeseen ryhtyvä joutuisi valittamaan suoraan hallinto-oikeuteen ilman että tämän tarvitsee odottaa oikaisuvaatimukseen annettavaa päätöstä. Tällä hetkellä meillä on kunnissa ja kaupungeissa tuhansia oikaisuvaatimuksia käsittelyssä, ja ne käsitellään 14 vuorokaudessa, ja suurimmaksi osaksi henkilöt tyytyvät siihen päätökseen, minkä he saavat sen parin viikon kuluessa, eivätkä lähde valittamaan hallinto-oikeuteen. Tietenkin osa päätöksistä myöskin muuttuu oikaisuvaatimuksen perusteella. Jos tämä hallituksen esitys olisi pysynyt voimassa eli valiokunta ei olisi sitä muuttanut, tämä olisi siis käytännössä ruuhkauttanut meidän hallinto-oikeudet, ja kun tarkoitus oli lupia sujuvoittaa ja lupakäsittelyä nopeuttaa, niistä olisi saattanut tulla vuosien ja vuosien odotuksia. Hallinto-oikeuksissa on tällä hetkelläkin muistakin asioista johtuen merkittäviä jonoja. Valiokunta tosiaan totesi, että oikaisuvaatimusta ei poisteta, ja kuitenkin valiokunta päätti sitten pidentää oikaisuvaatimuksessa käsittelyaikaa, joka on siis tällä hetkellä ollut 14 vuorokautta. Nyt sitten mietintöön tuli, että noudatetaan hallintolain määräaikoja, jolloin oikaisuvaatimus tulee tehdä 30 päivässä. Oletan, että se ei ehkä ollut kuitenkaan tarkoitus ja että siinä vähän vahingossakin valiokunta oli sitä mieltä.

Sitten, arvoisa puhemies, tästä lainvalmisteluprosessista yleisesti ottaen valiokunta totesi, että hyvään lainvalmisteluun kuuluu sidosryhmien kuuleminen siten, että näille varataan tosiasiallinen mahdollisuus perehtyä kuulemisen kohteena olevaan materiaaliin ja lausua asiasta. Lausuntokierroksen laiminlyönti on valiokunnan käsityksen mukaan myötävaikuttanut siihen, että hallituksen esitykseen sisältyvää ehdotusta rakentamislainsiksi jouduttiin korjaamaan monin paikoin. Valiokuntahan korjasi noin 40—50:tä pykälää, ja esityksen johdosta tehdään eduskuntakäsittelyssä myös teknisiä korjauksia useisiin lakeihin, jotka eivät sisältyneet hallituksen esitykseen. Valiokunta katsoo, että ympäristöministeriön tulee kiinnittää huomiota lainvalmistelun laatuun ja lainvalmisteluprosessia koskevan ohjeistuksen noudattamiseen, ja valiokunta pitää välttämättömänä, että alueidenkäyttöä koskevien säännösten uudistus ja rakentamislain nojalla annettavat asetukset valmistellaan huolellisesti ja osallistamalla sidosryhmät aidosti valmistelutyöhön. — Arvoisa puhemies, jatkan puheenvuoroa toisessa puheenvuorossa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Tämä on teidän oikeutenne. — Edustaja Multala, olkaa hyvä.

18.12 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Täällä edustaja Holopainen epäili, etteikö tämä meillä olisi sisältökritiikkiä. Valitettavasti sisältökritiikkiä on niin paljon, että se olisi mahdotonta käydä edes viiden minuutin puheenvuorossa läpi kokonaisuudessaan. Valiokunta teki kymmeniä pykälämuutoksia, ja se kritiikki, mitä tässä salissa myös hallituspuolueiden taholta on esitetty lainsäädännön valmistelua kohtaan, on täysin aiheellista ja mielestäni hyvin lievää siihen verrattuna, kuinka luokatonta oli se lainsäädäntö, mitä me saimme valiokunnan käsiteltäväksi.

Ei ole mitenkään kohtuullista että valiokunnan jäsenet ja myöskään valiokuntaneuvokset — jotka toki ovat lainsäädännön kirjoittamisen ammattilaisia — kuitenkaan sorvaavat niitä pykäläiä siellä, ja niiden tulkinnat tulevat siis jäämään nyt hyvinkin epäselviksi. Edus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2022 vp

taja Talvitie otti tässä muutaman esimerkin esimerkiksi kuntien näkökulmasta. Eli käytännössä tässä nyt hyvänä asiana on toki se, että voidaan viedä esimerkiksi käyttötarkoituksen muutoksia helpommin eteenpäin, mutta toisaalta jos se edistää kaupan vastaista rakentamista — muuttamalla isoja taloja vaikkapa kokonaan toiseen käyttötarkoitukseen ilman, että kaavaa tarvitsee uudistaa — se ei välttämättä ole sen lain hengen mukaista, mitä me tässä tavoiteltiin ja ehkä edes hallituspuolueet tavoittelivat.

Arvoisa puhemies! On tosi harmillista, että tälle lain käsittelylle ei ollut enemmän aikaa, ja kun yritettiin taas loppuvaiheessa tuoda erilaisia muutostarpeita, niin valitettavasti nyt oli niin kova kiire, että tämä haluttiin ehdottomasti saada nyt voimaan puutteineen päivineen. Sen vuoksi on ollut pakko myös kritisoida tätä prosessia aika voimakkaasti. Yksi niistä puutteista, minkä noston vielä esiin — mistä en tiedä, huomasiko tätä asiaa hallituspuolueista kukaan siellä valiokunnassa — on tämä oikaisuvaatimus, joka siis nyt jäi ja palautettiin takaisin tähän lakiin ympäristöministeriön ja hallituksen esityksen vastaisesti. Sen käsittelyaikaa, antoaikaa, pidennettiin, mikä tulee siis hidastamaan esimerkiksi kaavoitusprosesseja. Ennen se oli 14 vuorokautta, nyt se tulee olemaan 30 vuorokautta, mikä on siis hallintolain mukainen menettelytapa. Sinällään hyvä, että pahin puute jäi nyt toteutumatta, eli se oikaisuvaatimus todella jäi sinne, mutta tämä käsittelyajan pidennys ei ole hyvä asia kaavoituksen ja rakentamisen varmuuden näkökulmasta.

Arvoisa puhemies! Otan vielä yhden asian tähän. Tällä hetkellä me tiedetään, että rakentamisen suhdanne on todella alhaalla. Uusia aloituksia edes täällä pääkaupunkiseudulla ei oikeastaan tapahdu, ja sen vuoksi tämmöisen epävarmuuden ja lisäsääntelyn tuominen rakentamiseen tässä tilanteessa ei ole hyvä asia. Onneksi lain voimaantuloa lykättiin pidemmälle, jotta alalla on aikaa valmistautua niihin muutoksiin, mitä tässä nyt säädetään, ja mahdollisesti tulevalla hallituksella on aikaa korjata niitä puutteita, mitä tähän lakiin väistämättä jäi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Talvitie, olkaa hyvä.

18.15 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Kuntaliiton asiantuntija Paula Mäenpää kirjoitti tänään blogissaan, että rakentamislain mietintö sujuvoittaa kaavan vastaista asumista. Nyt kun näihin poikkeusasioihin halusi valiokunta tehdä vielä muutoksia, niin käytännössä kunnan harkintavaltaan poikkeamisasioissa puututaan, kun kyse on asumisen sijoittamisesta kaavan vastaisesti — keskustelussa on siis nimenomaan tämä, että halutaan käyttötarkoitusta muuttaa. Kunta voisi nyt tällä ympäristövaliokunnan esityksellä — jota siis en tue ja kannata, vaan teimmekin hylkäsesityksen — määrätä poikkeamislupaan ehtoja muttei voisi oikeusharkintaperusteella evätä haettua käyttötarkoituksen muutosta koskevaa poikkeamishakemusta kaavoitukselle aiheutuvan haitan tai rakentamisen merkittävyyden perusteella. Tämä siis tarkoittaisi esimerkiksi Helsingissä sitä, että jos Helsingin keskustassa toimisto- ja myymälätilat haluaisi muuttaa asuinkäyttöön, sen voisi tehdä nyt sitten tämän esityksen poikkeamisluvilla, ja kunta voisi siis määrätä näitä poikkeuslupan ehtoja, mutta se ei voi evätä sitä poikkeuslupan hakemusta.

Tämähän ei tue kaavoitusta. Jos me ajatellaan, että kunnalla on kaavoituksen puolella monopoli, ja kunta määrittää alueita, missä on teollisuuskäyttöä, asuinkäyttöä, liiketiloja ja niin edelleen — joissakin kaavoissa tietenkin samassakin rakennuksessa on asuinkäyttöä ja liiketiloja, mutta kunta on kuitenkin arvioinut, että esimerkiksi tuo on pienteollisuusaluetta ja sinne ei haluta asuinkäyttöä — mutta nyt sitten kun tämän poikkeamisluvan, tämmöisen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2022 vp

hakemuksen, voisi tehdä, niin ainakin nyt tämän tulkinnan mukaan, tämän Kuntaliiton asiantuntijan mukaan, kunta ei voi enää evätä sitä haettua poikkeamishakemusta vaan korkeintaan määrätä näitä poikkeamisluvan ehtoja. Tämä ensinnäkin kaventaa kunnallista itsehallintoa, on täysin nykyisen maankäyttö- ja rakennuslain vastainen eikä mitenkään edistä myöskään niitä ilmasto- ja muita tavoitteita, jotka tälle laille oli. Tässä oli nyt yksi kohta.

Arvoisa puhemies! Nostin esiin valiokunnassa ihan ensimmäisten pykälien osalta muun muassa tämän asian, rakentamisen ohjauksen lähtökohdat, josta täällä lukee, että ”rakennuksen on sovellettava rakennettuun ympäristöön ja maisemaan sekä oltava arkkitehtuuriltaan korkeatasoinen tai sopusuhtainen”, ja tässä varmaan olisi ollut parempi, että tässä olisi ollut ja-sana. Meillä nyt tämän uuden rakentamislain mukaan rakentamisen ohjauksen lähtökohdana on se, että rakennuksen on sovellettava rakennettuun ympäristöön ja maisemaan sekä oltava arkkitehtuuriltaan korkeatasoinen tai sopusuhtainen. [Puhemies koputtaa] Täällä lakiesityksessä on, arvoisa puhemies, useita kohtia, joissa ja-, tai-sana tai sekä-sana puuttuu tai pilkku puuttuu, ja se vaikeuttaa todella paljon tämän lain soveltamista.

Arvoisa puhemies! Rakentamislakia on varmaan kokonaisuutena yritetty uudistaa jo useampi vuosikymmen, ja nyt tietenkin koko ala ajatteli, että nyt kun se uudistetaan, niin sitten myöskin niistä vanhoista laeista ne väärät kohdat ja vaikeat soveltavuuskohdat korjataan. Valitettavasti niin ei käynyt.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Sirén, olkaa hyvä.

18.19 Saara-Sofia Sirén kok: Arvoisa puhemies! Pidän itse asiassa todella tärkeänä, että tässä salissa käydään keskustelua myös tästä prosessista. Koska se kritiikki on täysin oikeutettua, perusteltua, ja se ei ole ainoastaan opposition näkemys, vaan se on koko valiokunnan näkemys yhteisesti ja läpi niiden kuulemisten, mitä täällä eduskunnan päässä käytiin — joita ei siis käyty tämän lain valmistelun yhteydessä niin kuin olisi kuulunut. Asiantuntijat hyvin laajalti olivat sitä mieltä, että esitys on niin poikkeuksellisen heikosti valmisteltu ja niin täynnä epäkohtia, että sitä ei voi korjata, vaan se tulisi valmistella uudelleen. Eli tämä kritiikki on täysin perusteltua ja oikeutettua eikä rajoitu ainoastaan opposition, mutta on varmaan kohtuullisen luonnollista, että oppositio haluaa tämän tuoda ilmi.

Näistä sisältökysymyksistä kollegat ovat nostaneet esimerkkejä. Mutta koska laki on niin iso ja niitä epäkohtia on paljon, lyhyissä puheenvuoroissa ei voi kauhean kattavasti niitä käydä läpi, joskaan se ei myöskään ole opposition tehtävä, vaan hallitus ja vihreät — vielä nimenomaisena puolueena, jonka ministerin johdolla tämä valmistelu on tehty — vastaavat osaltaan siitä, minkälaisen hallituksen esityksen te olette tuoneet tänne eduskuntaan. Ja opposition rooliin kuuluu esittää kritiikkiä niin sitä valmistelua kohtaan silloin, kun syytä on — ja nyt on — kuin myös osaltaan näihin pykäliin ja sisältöön.

Mehän esitämme tämän lain hylkäämistä, eli meidän vastalauseemme lähtee siitä, että tätä ei tulisi hyväksyä.

Sisällön osalta ne keskeisimmät kritiikit liittyvät esimerkiksi tähän kuntien hallinnollisen ja taloudellisen taakan kasvattamiseen ja siihen, että valitusprosessit, jotka monelta osin ovat meillä nyt jo haasteena, tulevat laajenemaan. On todennäköistä, että tullaan näkemään enemmän valituksia ja pidempiä lupaprosesseja. Ja kun otetaan huomioon, millaisessa tilanteessa me tällä hetkellä olemme, minkälainen toimintaympäristö tällä alalla tällä hetkellä on, niin on hyvä kysymys, miksi juuri nyt näistä lähtökohdista valmisteltu laki halutaan välttämättä kiireellä vielä viedä lävitse viimeisinä päivinä, viimeisinä tunteina, tätä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2022 vp

eduskuntakautta. Eli tilanteessa, jossa kunnat ovat monilta osin nyt jo haasteissa, lisätään kuntien velvoitteita, lisätään taakkaa — tilanteessa, jossa valitusprosessit jo nyt ovat monilta osin ongelma, lisätään valituksia ja pidennetään näitä lupaprosesseja. Se on se keskeinen kritiikki tästä sisällöstä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Holopainen Mari, olkaa hyvä.

18.22 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Mielestäni tässä todellakin on myös kritisoinnin paikka, kuten itsekkin toin tässä aiemmassa puheenvuorossani esiin. Osin varmaan kokoomuksen kritiikki kohdistuu erilaisiin asioihin kuin mitä itse painottaisin. Ajattelen, että meidän pitäisi olla yhteisesti huolissamme siitä, että rakentamisen laatu on liian heikkoa, ja meidän täytyisi luoda joku suunta sille, miten me saadaan arkkitehtuurin roolia vahvistettua Suomessa. Tällä hetkellä se ei valitettavasti toteudu, ja tällä lainsäädännöllä olisi ollut mahdollisuus vielä vahvemmin vahvistaa suomalaista rakentamista ja arkkitehtuuria. Valitettavasti näin ei kaikilta osin kyllä käynyt.

Olen itsekkin huolissani siitä, että me ei tarvita enää uusia poikkeuslupia. Poikkeuslupien tekeminen ja toteuttaminen on nyt jo hyvin helppoa, ja purkaminen on jo nyt helppoa monissa kunnissa — myös lakia tulkitaan, nykyistäkin lakia, hyvin löysästi. Sen sijaan esimerkiksi velvollisuutta pitää kiinteistöään kunnossa ei valvota riittävästi kunnissa, mutta tämäkin kuuluu kyllä kiinteistönomistajan velvollisuuteen. Välillä tulee vastaan tapauksia, joissa asuntojen omistajat ovat täysin eri viivalla kuin kiinteistösijoittajat. Kiinteistösijoittajat voivat rakennuksen huonoon kuntoon vedoten joissain kunnissa hyvinkin helposti saada purkulupia myös tällaisista kiinteistöistä, joiden on arvioitu olevan arvokkaita. Tässä täytyisi nyt kunnissa skarpata.

Aika paljon jää kuntien vastuulle rakentamisen ja kaavoituksen osalta, joten kyllä kunnat voivat myös toteuttaa sitä lain tulkintaa siinä hengessä, että meidän rakennusperinnöstä pidetään parempaa huolta ja korjaamista edistetään. Tätä myös meidän talousvaliokunta korosti omassa lausunnossaan. Täytyy olla mahdollista korjata. Se on myös luonnonvarojen kannalta kestävä. Välillä tässä valmistelussa tuntuu, että on vain yksi työkalu kädessä eikä nähdä sitä kokonaisuutta. Usein on myös monien tavoitteiden kannalta viisasta korjata — se on viisasta sen kannalta, että vaikkapa niitä vanhoja ikkunoita ei heitetä pois, kuten myös sen kannalta, että me työllistetään ihmisiä, jos me saadaan korjaamista lisättyä. Ja usein myös näistä hankkeista tulee paljon kiinnostavampia.

Minustakin vaikuttaa siltä, että tässä valmistelussa on välillä se käytännön kaavoitus aika kaukana. Sitä me kuitenkin kuntapäätäjinkin olemme nähneet. Mutta jos väitetään, että esimerkiksi poikkeamishakemuksia ja poikkeamislupia on jotenkin vaikea nykyään tehdä [Puhemies koputtaa] tai että niitä valvotaan ja pystytään puuttumaan, niin eivät kunnat ainakaan näin toimi. Kyllä siellä usein maanomistajat ja rakennusten omistajat vievät kuntia, ja pidän itse tärkeänä, että tästä kaavoitusmonopolista pidettäisiin kiinni kaikissa kunnissa. Ja sitä en ymmärrä, että kokoomus on taas usein tuntunut kannattavan erilaisia kumppanuuskaavoitusmalleja, [Puhemies: Aika!] jotka vievät sitä valtaa kunnilta pois.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Pitko, olkaa hyvä.

18.26 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Pari sanaa tästä prosessista ja tulevaisuudesta sen kannalta. Olen kyllä kuullut myös itse sitä kritiikkiä, mitä tähän lain prosessiin on yh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2022 vp

distetty. Ehkä erikoisena osana tässä on ollut se, että tätä on tehty tosi pitkään, tosi monta vuotta. Jo viime kaudella aloiteltiin, mutta siltikään moni toimija ei kokenut tulleeensa kuuluksi. Varmasti tässä on tutkimisen varaa.

Toiseksi ajattelen, että koska on näin iso lakipaketti, niin väistämättä jää myös korjattavaa tulevaisuudelle, ja näenkin tärkeänä, että tämän lain vaikutuksia ja ihan yksityiskohtaisesti pykälien toimivuutta tarkastellaan säännöllisesti ja mahdollisesti tuodaan jonkinlainen korjauspaketti.

Tämä käyttötarkoituksen muutoksen helpottaminen on mielenkiintoinen kysymys siinä mielessä, että täällä on vaadittu nimenomaan tätä hallinnon keventämistä, ja sitähän tämä on. Sitähän tämä on puhtaimmillaan, että ei tarvitse asemakaavamuutosta hakea, jos haluaa muuttaa käyttötarkoituksen, vaan se voidaan poikkeuspäätöksellä tehdä. Ja ne, jotka ovat vaatineet tätä sääntelyn keventämistä, kuitenkin näkevät tämän kritiikkinä, ja monesti näin käykin ehkä siinä, että kun ajatellaan, että sääntelyn keventäminen on sinänsä hyvä, mutta loppujen lopuksi sillä sääntelyllä on ollut joku tarkoituskin, eikä ihan kaikkea sääntelyä siksi välttämättä kannatakaan... Näen, että tätäkin kannattaa seurata, miten tämän pykälän kanssa sujuu. Sinänsä pidän ihan tervetulleena, että käyttötarkoituksen muutosta helpotetaan jollakin tavalla, jotta rakennukset saavat lisää ikää sen uuden käyttötarkoituksen myötä, mutta ihan kaikkiin tilanteisiin tämä ei välttämättä sovi.

Minä haluaisin lyhyesti vielä kommentoida tätä ilmastaselvitystä, jota kokoomuksen suunnalta rankasti kritisoitiin. Itse ajattelen, että rakennusalan täytyy myös osallistua päätösten vähentämiseen ja että rakennusalan tulee ottaa käyttöön kaikki mahdolliset keinot ilmaston lämpenemisen hidastamiseksi. Tämän ilmastaselvityksen pohjanahan käytetään ympäristöministeriön kehittämää, EN-standardeihin pohjautuvaa rakennuksen vähähiilisyiden arviointimenetelmää, eli se kyllä perustuu dataan, toisin kuin väitettiin, että se ei perustuisi millekään tiedolle. No, tämä ei varmastikaan ole täydellinen, mutta sen kehittäminen on tosi tärkeää ja sen käyttöönotto on siksi tosi hyvä. Muun muassa Ruotsissa ja Norjassahan tällainen on otettu jo käyttöön 2022 ja Tanskassa myös tämän vuoden alusta, ja myös EU kehittää tätä rakennuksen hiilijalanjäljen laskentaa. Minä ajattelen itse, että jos me voidaan hallita niitä päästöjä, niitä ilmastovaikutuksia, niin meillä täytyy olla tieto ja erityisesti suunnittelijat ja rakennuttajat, jotka ovat siinä käytännössä vastuussa. Jos ei ole sitä välinettä laskea, tunnistaa ja sitten myös muuttaa niitä suunnitelmia tarpeen mukaan, niin sellaista syvällistä ymmärrystä [Puhemies koputtaa] ei myöskään voi sitten syntyä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Talvitie, olkaa hyvä.

18.29 Mari-Leena Talvitie kok: Kiitos, puheenjohtaja! Ihan alkuun edustaja Pitkolle: Jos seuraa rakennusalan toimijoiden erilaisia innovaatioita ja muita, niin on huomannut, että viimeiset viisi vuotta rakennusala on lähtenyt siihen päästövähennystavoitteiden laskuun ja erityisesti viimeiset pari vuotta rakennusosalalle on tullut paljon toimijoita, jotka ovat nimenomaan muuttaneet toimintatapoja ja sitoutuneet päästövähennyksiin. [Jenni Pitko: Siellä on tiekartta!] — Siellä on tiekartta, se on ihan totta. Mutta se, että ympäristöministeriö tekee omat laskennat siihen ilmastaselvitykseen, on tietenkin eri asia, koska monet CE-merkinnät ja muut ovat Euroopan tasoisia, vähintään pohjoismaisia, rakennusosalalla.

Talousvaliokunta totesi lausunnossaan, että on epävarmaa, sujuvoituuko rakentaminen tämän rakentamislain myötä. Tässä rakentamislaisissa tosiaan lupakynnys korotettiin 30 neliömetriin. Osassa kaupungeista ja kunnista se on ollut 20 neliömetriä, osassa ei ole sitä ai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2022 vp

kaisemmin ollut. Mutta nyt on sitten huoli siitä, että kun se ei ole siis luvanvaraista toimintaa, niin miten kunnat saavat jatkossa tiedot näistä alle 30 neliömetrin erilaisista toimisto-, majoitus-, saunarakennuksista. Myöskin tulisijallinen rakennus vapautettiin nyt tästä rakennusluvasta, ja jos me mietitään, mitä se tarkoittaa pelastustoimen osalta ja meidän turvallisuustoimijoiden osalta, niin on todella tärkeää, että pelastusviranomaisilla on jatkosakin tieto meidän rakennetusta ympäristöstä ja rakennuksista, vaikka ne olisivatkin alle 30 neliömetriä elikkä ne eivät olisi luvanvaraisia, ja erityisesti siitä, että niissä on tulisija — mennään kohteeseen pelastamaan henkilöä ja ei tiedetä, onko siellä kohteessa siis tulisijaa. Tässä on jo pelkästään tieteenkin se, että pelastettavan henkilön mahdollisuudet pelastautua vähenevät, mutta tämä on sitten myöskin pelastushenkilökunnan ja pelastuspuolen toimijoiden osalta tärkeä näkökulma. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Multala, olkaa hyvä.

18.31 **Sari Multala kok:** Arvoisa puhemies! Ihan yksi virhe on pakko korjata täällä: Kylä joo, kokoomus kyllä kannattaa kumppanuuskaavoitusta, mikä onneksi nytten tämän lain nojalla ei muutu mahdottomaksi. Kumppanuuskaavoitushan ei todellakaan romuta tai poista kunnan valtaa päättää kaavoituksesta, päinvastoin. Se kumppanuuskaavoitus edelleen jatkossakin, niin tämän lain mukaan kuin myös kaikissa ehdotuksissa, mitä tässä pöydällä on ollut, tarkoittaisi sitä, että kaavaa voidaan valmistella ja viedä eteenpäin tai kaavaaloitteita voi tehdä ulkopuolinenkin toimija mutta kunnalla on aina kaavamonopoli, eli kunta hyväksyy — käytännössä silloin kunnanvaltuusto tai kaupunginvaltuusto hyväksyy — sen kaavan. Tähänhän kukaan ei ole missään vaiheessa tuonut muutosesitystä. Sen sijaan sitä, että pystyttäisiin vielä vahvemmin menemään tämmöisen kumppanuuskaavoituksen suuntaan ja tuomaan ikään kuin sitä kautta valmisteluresursseja kuntiin, joissa kaavoitus monesti on yksi pullonkaula, ehdottomasti kannatan ja kannattamme.

Arvoisa puhemies! Vielä on myös mainittava siitä, että tässä valiokunnan puheenjohtaja esitellessään mietintöä totesi, että tähän ei tullut niin sanottua palvelulupausta mutta siitä tuli kyllä lausuma, että sitä lähdetäisiin pilotoimaan. Voin ilokseni kertoa, että ainakin kotikunnassani Vantaalla tämmöistä yleistä yritysten palvelulupausta on nyt lähdetty kokeilemaan. Se tarkoittaa siis sitä, että 48 tunnin kuluessa yritys, on se sitten rakennuttaja tai joku muu toimija, saa vastauksen siihen, millä tavalla sen asiaa kunnassa edistetään. Toivottavasti tätä voidaan edistää myös kaavoituksen puolella jatkossa tämän ympäristövaliokunnan lausuman pohjalta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Pitko, olkaa hyvä.

18.33 **Jenni Pitko vihr:** Arvoisa puhemies! Rakennus- ja kiinteistöalalla on itse asiassa kaksikin tiekarttaa. Olen ne lukenut, ja ne ovat tosi hyviä.

Se, että me otetaan käyttöön tämä ilmastaselvitys, nimenomaan luo sen markkinan niille vähähiilisille tuotteille, rakennusosien uudelleenkäytölle ja kiertotaloudelle. Siitähän on kyse, kun me tätä systeemistä muutosta tehdään, että me tehdään näkyväksi erilaisten ratkaisujen vaikutukset, jotta me voimme sieltä valita ne parhaimmat. Kuten tässä edustaja Talvitie sanoi, tälle alalle on syntynyt tosi paljon markkinoita ja uusia tuotteita ja itse asiassa ihan todella urauurtavaa tutkimusta, mitä tehdään tällä alalla. Niitä ei vielä niin vahvasti kuitenkaan ole otettu käyttöön, mutta olen aivan varma, että kun tämä ilmastosuunnitel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2022 vp

ma tulee, niitten markkina lisääntyy. Toivon, että vielä tulevaisuudessa, kun näistä päästö-rajoista tehdään asetus, ne ovat myös tarpeeksi tiukkoja, jotta voimme saada huimaan kasvuun niitten hyvien ratkaisujen markkinat ja kaikki parhaat ratkaisut käyttöön, ja tehdään ilmastoystävällisestä rakentamisesta aina kannattavinta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Mari Holopainen, olkaa hyvä.

18.34 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Ainakin kotikaupungissani Helsingissä asukkailla on enemmän huoli siitä, pääsevätkö he itse vaikuttamaan tarpeeksi siihen, mikälaisiksi heidän elinympäristönsä muuttuu, kuin siitä, pitäisikö meidän vielä enemmän antaa mahdollisuuksia vaikuttaa kaavoitukseen erilaisille tahoille, jotka tekevät rakennuttamista. Tälläkin hetkellä on monenlaisia kiistakohteita, joissa nimenomaan kumppanuuskaavoitustyyppinen malli on yksi, joka aiheuttaa ongelmia ainakin asukkaiden näkökulmasta, koska eivät he samalla tavalla välttämättä pääse silloin osallistumaan kuin sitten silloin, jos kyseessä olisi kuitenkin enemmän riippumaton viranomaistaho. Jokaisella yrityksellä, jolla on suunnittelualuevaraus tai muu hanke aloitettuna, on kuitenkin oma intressinsä, ja siihen aika haastavasti sopii se, että asukkaat saavat myös riittävästi äänensä kuuluviin. Näin ainakin helsinkiläiset kokevat.

Olisikin tärkeää vahvistaa nimenomaan asukkaiden mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elinympäristöönsä. Usein ihmiset haluavat edistää niitä tavoitteita, joita moni meistä täällä pitää hyvänä, kuten että rakentaminen olisi kestävä ja laadukasta, että lähiviheralueet säilyisivät myös ja että meille tulisi monipuolista ja kiinnostavaa kaupunkirakennetta. Asukkaat tai kansalaisaktivistithan ovat myös usein olleet ne tahot, jotka ovat viime hetkellä pelastaneet joitakin arvorakennuksia purkamiselta, niin että kyllä pistäisin painopisteen sinne.

Tässähän tosiaan ei olla tätä nykymallia muuttamassa, mutta niin kuin täällä todettiin, pöydällä on ollut myös malleja, joissa kyllä se demokraattinen edellytys kaavoitukseen olisi heikentynyt. Hyvä, että tässä lakihankkeessa ei nyt ole sellaisia malleja viety eteenpäin, kun jo nyt tällä hetkellä aika moni suomalainen kokee, että rakentaminen ei ole riittävän demokraattista eikä siihen pääse tavallinen ihminen vaikuttamaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Puisto, olkaa hyvä.

18.37 Sakari Puisto ps: Arvoisa puhemies! Tämän lain valmistelussa esitettiin hyvin voimakasta kritiikkiä jo silloin viime syksynä, ja talousvaliokunnassa, joka oli lausuntovaliokunta, tehtiin tähän eriävä mielipide, jossa nostettiin esiin muun muassa kiire yhtenä tekijänä ja myös se, että vaikutusarvioita on käytännössä mahdoton tehdä. Tässä on samanlaista ongelmatiikkaa kuin EU:n rakennusten energiatehokkuusdirektiivissä. Ja ihmettelen myös tätä niin sanottua hiilikeskustelua täällä, sitä, että eikö tässä ole sitä tosiasiallista kiertotaloutta otettu huomioon ja sitä, että myös se rakennusten purkaminen ja uusien rakennusten rakentaminen vie materiaaleja, kuluttaa niitä, ja sillä on hiilijalanjälki. Haluaisin myös nostaa esiin vanhojen rakennusten semmoisen järkevän korjauksen merkityksen, mitä tässä esityksessä ei ole otettu huomioon.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Talvitie, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2022 vp

18.38 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Tosiaan tässä rakentamislain muutoksessa tehdään niin, että toimenpideluvat ja muut ilmoitusluvut ja muut korvataan yhdellä ainoalla lupamuodolla, joka on rakentamislupa. Talousvaliokunta toi esiin, että ei ole ihan selvää, missä kohdissa sitten tämä rakennuslupa vaaditaan. Eli meillä on ollut sellainen tilanne... Tai itse asiassa tähän rakentamislakiin tuli muutos, että rakentamislupa tarvitaan korjaus- tai muutostyöhön silloin, kun sillä voi olla merkittävää vaikutusta rakennuksen koko elinkaaren aikaiseen energiankulutukseen tai ympäristön kuormittamiseen liittyviin vaikutuksiin.

Talousvaliokunnan mielestä säännös jättää avoimeksi sen, tullaanko rakentamislupaa edellyttämään myös vähäisiltä muutostöiltä, joilla voi kuitenkin olla merkittävää vaikutusta rakennuksen elinkaaren aikaiseen energiankulutukseen. Käytännön esimerkki: rakennuslupaa ei tarvitse ollenkaan, jos on alle 34 neliön tulisijarakennus tai alle 50 neliön katos, mutta ei ole ihan selvää, tarvitseeko rakennuslupan esimerkiksi ilmalämpöpumpun asentamiseen, koska se ilmalämpöpumppu muuttaa rakennuksen koko elinkaaren aikaista energiankulutusta tai ympäristön kuormittamiseen liittyvää vaikutusta. Ja tällä hetkellähän monet kunnat esimerkiksi ovat vapauttaneet, niin että ei tarvitse hakea ilmalämpöpumpun asentamiseen rakennuslupaa. Se on mennyt korkeintaan vaikka ilmoitusmenettelyllä.

Toivottavasti nyt sitten ne energiatehokkuutta parantavat, järkevät, hyvät toimenpiteet, joita ihmiset haluavat tehdä tässä ajassa, kun meillä Venäjä käy julmaa hyökkäyssotaa Ukrainaan ja energian hinta nousee, ja tämä rakentamislaki eivät sillä, että niihin pitäisikin hakea rakentamislupa, vaikeuta näitä hankkeita. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Multala, olkaa hyvä.

18.40 Sari Multala kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti totean vielä siitä, kun todettiin, että tämä on niin laaja lainsäädäntöpaketti ja -uudistus, että varmaan jää korjattavaa. Joo, näin se varmasti on ja olisi ollut siinäkin tapauksessa, että tätä oltaisiin pystytty muokkaamaan, ensinnäkin lainsäädäntövalmistelu siellä ministeriön päässä olisi ollut laadukkaampaa, mutta myöskin eduskunnalla olisi ollut enemmän aikaa käsitellä tätä. Mutta ei se voi nyt niinkään olla, että käytännössä valiokunta tekee sen lainsäädäntötyön ja muuttaa niitä pykäläiä ja sorvaa niitä aidosti. Siis siellä moneen kertaan pohdittiin, miten näitä pykäläiä tulee säätää. Ja kyllä se siis on lainsäädännön laadun kannalta aivan poikkeuksellinen tapa käsitellä lakia, että valiokunta muokkaa kymmeniä pykäläiä mietinnössään — tietenkin siitä, kun vertaa sitä siihen hallituksen esitykseen, näkee sen, kuinka montaa pykälää siellä on muutettu ja korjattu.

Arvoisa puhemies! Toivottavasti terveiset nyt oikeasti menevät sinne ministeriöön päin perille valiokunnan yhteisinä terveisinä. Vaikka me emme tämän mietinnön lopputulemaan yhdykään ja ehdotamme lakeja hylättäväksi sitten siinä käsittelyssä, missä sen aika on, niin silti tämän lainsäädännön puutteisiin puuttuminen on koko eduskunnan asia ja tätä on ehdottomasti korjattava. Tiedetään, että ympäristöministeriössä tullaan jatkossakin valmistelemaan merkittäviä lakimuutoksia ja varmaankin tätä alueidenkäyttöpuolta tullaan korjaamaan ja uudistamaan tulevilla kausilla. Silloin on erittäin toivottavaa, että myös tämän lain puutteet korjataan ja katsotaan se läpi yhdessä tämän alueidenkäytön kanssa. Tässä on nostettu hyviä esimerkkejä eri puheenvuoroissa esiin siitä, minkälaisia tulkintaongelmia ja minkälaista lisäbyrokratiaa tämä tuottaa ja minkälaista hallinnollista lisätaakkaa tämä tuo kunnille ja rakennuttajille.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 173/2022 vp

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 139/2022 vp sisältyvien 1.—20. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta hyväksyi valiokunnan mietinnössä ehdotettujen uusien, 21.—61. lakiehdotusten sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen LA 49/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.